

NARKOLEPSI

Narkolepsi är ett relativt sällsynt tillstånd av obetvinglig sömnlighet utan uttalad sömnbrist. Narkolepsi uppstår när ett litet område i hjärnan är skadat och har brist på signalsubstanser som reglerar sömn och vakenhet, men även kroppstonus (spänst i kroppen). Det vanligaste tecknet på sjukdomen är att man somnar okontrollerat, när som helst under dagen. Det är även vanligt med uppsplittrad nattsömn och så kallade kataplexiattacker; att man tappar muskelkraft tillfälligt, särskilt vid starka känsloutlösningar. Totalt har cirka 4 200 personer narkolepsi i Sverige. Ofta ställs diagnosen många år efter insjuknandet. Orsaken till sjukdomen är inte helt klarlagd, men allt talar för att någon yttre faktor utlöser en inflammationsreaktion som angriper den lilla nervcellgruppen i hjärnan. Detta liknar andra sjukdomar där vissa organ i kroppen angrips, som vid typ 1 diabetes eller MS. Vid narkolepsi kan den nedsatta vitaliteten medföra svårigheter vid skolgång, arbete och i sociala relationer. Det finns ett samband mellan narkolepsi och det sömnstadium som kallas REM-sömn (Rapid-Eye-Movement). Normalt inträffar första episoden av REM-sömn 1-1 1/2 timma efter insomnandet och under detta sömnstadium förekommer de mest färgstarka och livliga drömmarna. Under REM-sömn är hjärnan aktiv men alla muskler, förutom de som påverkar andning och ögonrörelser, är totalt avslappnade.

SYM TOM

Symtomen vid narkolepsi hos enskilda personer feltolkas ofta. Till exempel misstänks ofta depression eller epilepsi när patienten sökt vård. Omgivningen kan tro att personen med narkolepsi är påverkade av läkemedel eller alkohol eller att symtomen på annat sätt är livsstilsberoende. De huvudsakliga symtomen är sömnattacker, ofta i samband med stillsamma aktiviteter eller monotont arbete, uppsplittrad nattsömn av dålig kvalitet, trötthet på dagen, kataplexi (när man plötsligt tappar kontrollen över vissa muskler, ofta i samband med starka känslor), sömnparalys och hallucinationer vid insomnande eller uppvaknande, ofta av skräckfylld natur.

DIAGNOS OCH BEHANDLING

Om man söker vård för narkolepsi får man träffa en neurolog som ställer frågor om patientens sömnvanor och sjukdomshistoria. Därefter får man genomgå ett sömntest. Ofta behövs också ett prov på ryggmärgsvätska där man kan se om det finns för låga halter av signalämnet hypokretin och ett test på vävnadstyp. I de flesta fall kan man därefter ställa diagnos.

Den lilla nervcellgruppen som gått förlorad vid narkolepsi går inte att återställa, men i dag finns läkemedel som dämpar symtomen. De läkemedel som används under dagen är oftast av en typ som är vakenhetshöjande. Kataplexiattackerna kan lindras av vissa nya läkemedel. Patienter som använder sina läkemedel enligt instruktionerna kan i många fall leva som vanligt och i de flesta fall till och med köra bil.

FORSKNING

Det finns forskning som visar att narkolepsi skulle kunna vara en autoimmun sjukdom. Denna forskning bygger på att personer med narkolepsi har en annan sammansättning av immunceller jämfört med kontrollpersoner. Det pågår även forskning om huruvida ett läkemedel som används vid spastiska tillstånd skulle kunna användas som behandling vid narkolepsi.

VISSTE DU ATT

- Cirka 4 200 personer har narkolepsi i Sverige i dag.
- Vid narkolepsi är ett litet område i hjärnan skadat och ger brist på ämnen som reglerar sömn/vakenhet och även muskeltonus.
- Vid misstanke om narkolepsi ska man undersökas av en neurolog.
- Den lilla nervcellgruppen som gått förlorad vid narkolepsi går inte att återställa, men läkemedel kan i dag lindra symtomen.